

جمهوری اسلامی ایران

مدیریت حوزه علمیه استان قم

رساله علمی سطح ۳

«روش‌های ترویج نماز بین فرزندان»

راهنما: حجة الاسلام و المسلمین حاج شیخ اکبر ترابی شهرضایی (حفظه الله)

مشاور: حجة الاسلام و المسلمین سید عنایت الله دریاپاری (حفظه الله)

محقق: احمد تدروی

چکیده:

یکی از دغدغه‌های اولیایی تربیتی اعم از والدین و مسئولین این است که فرزندان با ایمان و معنوی تحویل جامعه دهند. وقتی که فرزندان با ایمان تربیت شوند، این جامعه است که، جامعه معنوی می‌شود. از طرف دیگر با توجه به آیات قرآن و سفارشات اهل بیت علیهم السلام، تربیت دینی رأس همه فرمایشات ایشان بوده است. و در رأس تربیت دینی، بحث نماز مطرح است که در اسلام تأکید بسیاری نسبت به آن شده است. منظور از ترویج نماز، تشویق و ترغیب نماز بین فرزندان است تا با روش‌های اصولی بتوانیم، فرزندان نماز خوان تحویل جامعه دهیم. والدین اگر می‌خواهند فرزندان نمونه، و نماز خوان داشته باشند، باید شوق به اقامه نماز را در فرزندان‌شان ایجاد نمایند.

همچنین با راهکارها و روش‌های صحیح و اصولی تشویق فرزندان به نماز، که برگرفته از آیات قرآن و روایات معصومان (علیهم السلام) و سیره ایشان و علمای بزرگ است پرداخته و سخنان ایشان را سرلوحه خویش قرار دهیم.

سعی ما در این تحقیق این است تا بهترین راه‌ها را جهت ترویج نماز جمع آوری کنیم براساس اصل جامع نگری، به روش‌های ترویج نماز پرداخته و برای تحقق این امر، راه کارهای زیادی را بررسی کرده؛ که در این تحقیق، ابتدا براساس آیات و روایات، اهمیت توجه والدین به فرزندان، در زمینه نماز و ترویج آن مطرح شده است. روش پژوهش؛ در این تحقیق از روش‌های عقلی، برهانی و همچنین نقلی، و حیانی استفاده شده است. در مورد نتیجه تحقیق باید گفت: نخستین بستر تقویت روحیه عبادت به ویژه نماز در انسان، خانواده است. خانواده خصوصاً والدین، نخستین مرکز و کانون تعلیم و تربیت فرزندان هستند. اگر فرزند در خانواده ای رشد یابد که به دین و احکام عملی آن مؤمنانه و عاشقانه اهتمام می‌ورزند و به آموزه‌های آن از روی اخلاص و صداقت، گردن می‌نهند، این باعث می‌شود بچه‌ها نیز با عشق و علاقه تن به مسائل اعتقادی، مخصوصاً نماز بدهند. و در حقیقت چگونگی ایفای نقش والدین و اهرم‌های تربیتی آن، که از همان ابتدا اعتقادات فرزند را شکل می‌دهد. باور قلبی پدر و مادر به عبادات و در رأس آن‌ها نماز و چگونگی برپایی آن همراه با ایجاد انگیزه و آموزش صحیح و یکپارچگی رفتاری آنان می‌تواند به همان میزان، نگرش فرزند را به نماز پایدار کند.

لذا برای تحقق این نتیجه، لازم است والدین با علم و آگاهی بیشتر در خصوص تکلیفی که در قبال فرزندشان دارند، کوشا باشند. سعی شده در این تحقیق با بیان اصول و روش‌ها، راههای صحیح ترویج نماز بین فرزندان مطرح شود، تا والدین بتوانند با بکارگیری آنها فرزندان را با ایمان تحویل جامعه بدهند.

فهرست مطالب:

۳	مقدمه:
۵	فصل اول:
۵	کلیات و مفاهیم
۶	گفتار اول: کلیات
۹	_ اهمیت و ضرورت موضوع:
۹	_ اهداف و فوائد موضوع:
۱۲	پیشینه:
۱۳	سؤال اصلی: روش‌های ترویج نماز بین فرزندان کدام است؟
۱۳	سوالات فرعی
۱۴	محدوده بحث:
۱۴	گفتار دوم: مفهوم شناسی
۲۰	فصل دوم:
۲۴	فصل سوم:
۲۴	ترویج نماز از چه اصولی پیروی می‌کند؟
۲۴	_ (اصل خدا محوری) اصل توکل و استمداد از خداوند و تمسک به سیره و سنت اهل بیت (علیهم السلام)....
۲۵	_ اصل جامع نگری
۲۵	- اصل تکرار و مداومت در آموزش مسائل دینی
۲۷	- اصل تدریجی بودن آموزش مسائل دینی
۳۰	_ اصل آسانگیری در آموزش مسائل دینی
۳۲	- اصل رعایت تفاوت‌های فردی
۳۲	- اصل تکریم شخصیت
۳۵	فصل چهارم: روش‌های صحیح ترویج نماز بین فرزندان
۳۵	گفتار اول:

۳۵_روش‌های ترویج نماز بر اساس کتاب:
۴۶_ روش‌های ترویج نماز بر اساس روایات
۵۱_گفتار دوم: روش‌های پیشی
۵۳_روش آگاهی بخشی و شناخت (بصیرت افزایی)
۶۱_ روش انذار و تبشیر:
۶۲_ روش مقایسه و ترجیح:
۶۴_روش عملی (زبان رفتار)
۷۰_روش ایجاد انگیزه:
۸۴_روش واکنش مثبت (برتر)
۸۵_گفتار سوم: روش‌های عاطفی - اخلاقی
۸۵_ مهربانی
۸۶_حرمت گذاری
۸۸_ وفا و صدق:
۸۹_مدارا کردن
۸۹_ چشم پوشی و تغافل
۹۰_گفتار چهارم: روش‌های رفتاری
۹۳_ روش نصیحت و موعظه:
۹۴_ روش تلقین
۹۵_ روش مشاوره مذهبی:
۹۶_ روش آشنا کردن فرزندان به مسجد و اجتماعات معنوی:
۹۹_نتیجه:
۱۰۱_فهرست منابع و مأخذ

مقدمه:

«وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى»^۱

اهمیت و ضرورت پرداختن به موضوع نماز بر کسی پوشیده نیست، زیرا نماز به عنوان عمود دین مطرح شده و از طرفی خداوند می‌فرماید: «وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِي»^۲ «جن و انس را نیافریدم مگر برای اینکه عبادتم کنند». وقتی قرآن کریم هدف از خلقت انسان را، عبادت و بندگی خود می‌داند، و نماز بهترین وسیله برای عبادت و عبودیت است، پس باید اساس تمامی اعمال، اهداف و برنامه‌های زندگی بشر قرار گیرد.

از همین رو نماز رکن دین محسوب شده و پیامبر عظیم الشان اسلام حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) می‌فرماید: «مَثَلُ الصَّلَاةِ مَثَلُ عَمُودِ الْفُسْطَاطِ إِذَا ثَبَتَ الْعَمُودُ نَفَعَتِ الْأُتُنَابُ وَالْأَوْتَادُ وَالْغِشَاءُ وَإِذَا انْكَسَرَ الْعَمُودُ لَمْ يَنْفَعْ طُنْبٌ وَلَا وَتْدٌ وَلَا غِشَاءٌ»^۳ «مثل نماز مانند مثل ستون خیمه است، هرگاه ستون ثابت باشد طناب‌ها و میخهاو پرده‌ها ثابت و سودمند خواهند بود و هرگاه ستون بکشند و در هم فرو ریزد، نه میخ نافع است و نه ریسمان سودی دارد و نه پرده ای اثری خواهد داشت».

همچنین امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) در نهج البلاغه می‌فرماید: «اللَّهُ، اللَّهُ فِي الصَّلَاةِ، فَانْهَاجُوا عَمُودَ دِينِكُمْ»^۴ «خدا را، خدا را، پس به درستی نماز عمود دین شماست».

امام صادق (علیه السلام) در بیان کثرت مباحث مربوط به نماز، فرمودند: «لِلصَّلَاةِ أَرْبَعَةٌ أَلْفٌ حَدٌّ»^۵ «برای نماز چهار هزار حد است.» و خداوند در قرآن یکی از وظایف فرهنگی حکومت صالحان و مؤمنانی که به قدرت می‌رسند را اقامه نماز می‌داند: «الَّذِينَ إِن مَكَانَهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَآمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ

۱. سوره طه، ۲۰ آیه ۱۳۲

۲. سوره ذاریات ۵۱ آیه ۵۶

۳. کلینی، محمد بن یعقوب، «کافی» ج ۳، ص ۲۶۶، ح ۹

۴. سید رضی «نهج البلاغه» نامه ۴۷.

۵. کلینی، محمد بن یعقوب، «کافی» ج ۳، ص ۲۷۲

وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ»^۱ «همان کسانی که هر گاه در زمین به آن‌ها قدرت بخشیدیم، نماز را برپا می‌دارند و زکات می‌دهند و امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند و پایان همه کارها از آن خداست». در این آیه شریفه یکی از اقدامات فرهنگی را نماز می‌داند؛ و آن را بر دیگر واجبات مقدم داشته است.

محوریت نماز در سیره و سنت انبیاء و اهل بیت علیهم السلام نشان از اهمیت والای این واجب الهی است. کما اینکه در سوره مریم دارد که «وَأُذْكَرُ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا»^۲ «در این کتاب (آسمانی) از اسماعیل (نیز) یاد کن که او در وعده‌هایش صادق و رسول و پیامبری (بزرگ) بود! او همواره خانواده‌اش را به نماز و زکات فرمان می‌داد؛ و همواره مورد رضایت پروردگارش بود.» و بسیاری از آیات و روایات دیگر که اهمیت نماز را به مسلمانان گوشزد می‌نماید.

از همین باب است که هم قرآن کریم و هم اهل بیت علیهم السلام اهتمام ویژه‌ای نسبت به آموزش و ترویج نماز در بین فرزندان داشته و تأکید فراوان دارند. در آیه شریفه که در مطلع بحث از باب تیمن و تبرک آوردیم، خداوند تبارک و تعالی اشاره می‌فرماید: «خانواده خود را به نماز فرمان ده؛ و بر انجام آن شکبیا باش! از تو روزی نمی‌خواهیم؛ (بلکه) ما به تو روزی می‌دهیم؛ و عاقبت نیک برای تقواست.»

همچنین از دعاهای حضرت ابراهیم برای فرزندان که از خداوند می‌خواهد: «رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ»^۳ طبق آیه شریفه و بسیاری از روایات در رابطه با وظایف والدین نسبت به فرزندان باید گفت که پدر و مادر در مقابل فرزندان وظایفی دارند که یکی از آن وظایف این است که فرزندان خویش را نسبت به احکام الهی آشنا نمایند و آن‌ها را امر به نماز کنند.

۱. سوره حج ۲۲: آیه ۴۱

۲. سوره مریم ۱۹، آیه ۵۴

۳. سوره ابراهیم: ۱۴ آیه ۴۰